

Voskovec–Werich–Jezek: A Nehéz Barbara

Kíváncsi lennék arra a gondolatmenetre, melynek végén egy színházvezető arra a következtetésre jut, hogy a 95/96-os színházi évad legeslegelején A Nehéz Barbarát kell bemutatni.

Heterogén és eklektikus származástörténete van annak a színházi műfajnak, amelyet Jan Werich és Jiri Voskovec, a cseh színész-író (és kiugrott joghallgató) szerzőpáros a két világháború között művelt. Ősei közt emlegetik a kabarét, a színházi avantgárdot, a music hallt, a vaudeville-t.

Heterogén és eklektikus magyarázata lehet annak, hogy a Jaroslav Jezek zeneszerzővel megerősített szerzőtrió Barbaráját, a prágai Felszabadult Színpad 1937-es produkcióját, később – jóval később – a kaposváriak máig emlékezetes előadását erősen idézve e szomorú őszön a nagy *Madách* színpadán játsszák. Rendezője (és koreográfusa) vendég, *Bezerédi Zoltán*, a '80-as Barbara remek tanítója – azóta számos kaposvári zenés előadás avatott rendezője.

Nekiveselkedett az anyagnak, a társulatnak – és e veselkedés nyomát láthatni is a készterméken. Nemcsak abból, hogy a színészek a dalok előtt „kaposváriul” bemondják a karmesternek a dal címét (erről, mint „fogásról”, később még lesz szó), hanem abból is, hogy a mesterség szempontjából kényes jelenetek erős kézzel, szigorúan be vannak tanítva; idomítva, pontosabban. Például a polgármester hálósobájában zajló tumultuózus tornyosulás mintaszerű taposásokkal, kavarodásokkal, esésekkel és tülekedéssel hoz létre pompás összhatást – nos, ilyent ebben az épületben a háziaktól én nemigen láttam még. Olyat se sokat, hogy egy elő-

adás szelleméhez igazodik a díszlet; amennyiben elsősorban és hangsúlyozottan díszlet (és nem technikai masinéria, például). *Menczel Róbert* munkája.

A koreográfia is jó – amikor a két zsoldos és a szerencsétlen tanító megpróbálnak kiszabadulni börtönükből, na, például ott nagyon is jó. Mutatván, hogy Kaposvárott a mozgáshoz is dukál koreográfia, nemcsak a tánchoz.

És ha már ennyit emlegetem Kaposvárt, muszáj felidézni azt a kontextusbéli elemet, mely a hajdani produkció immanens jól szabottságán (*Gazdag Gyula* rendezte) akkorát lökött, hogy a budapesti vendégjáték (mely egy évvel a bemutatás után, 1981 tavaszán esett) egyenesen kiváló volt. Amely elem jelentős mértékben hozzájárulhat ahhoz, hogy **Eörsi István** „kivonulunk-bevonulunk” dalszövege rátelepedett a történetre, áhangszerelte az előadást, és a három drága cseh ember szelleme kivételesen nagy találkozást produkált az aktuálpolitika (Afganisztán) által felháborított nézőtéri szellemmel.

A Nehéz Barbara kedvesen egyszerű történetéhez vagy Csehszlovákia közelgő lerohanása (a németek által), vagy ez a későbbi pikáns kis fordulat azért szükségesnek látszik. Mert drámának nem dráma, darabnak kanavász, mindösszesen: aktualitásra szoruló, tehetséges anyag. A fene se érti, mire gondol, aki most akar elmondani valamit általa.

És hát van más probléma is; egy nyelvi kérdés. Az anyanyelv, meg az idegen nyelv. Az a színházi anyanyelv, amelyen Bezerédi beszél, finoman szólva nem anyanyelve a Madách színészei leg többjének; ők törnek egy idegen nyelvet, nagy buzgalommal, elismerést érdemlő igyekezettel, de csekély eredménnyel. Ezért aztán kicsit sem hatásos, ahogyan odaszólnak a karmesternek, ahogyan hangsúlyozzák a „színháziságot”, ahogyan igyekeznek „kaposváriasan” lazák lenni. Van kettő színész a színpadon (tán ők is okai annak, hogy a Barbara egyáltalán bemutatott), akik remek nyelvérzékkel bírnak, ezért nem hallani tőlük zavaró akcentust. Ők jó színészek: *Mácsai és Hirtling*. Ők a két zsoldos, akiket a két színész-író játszott egykoron. Mácsai és Hirtling inkább intellektuálisra, mint bumfordi csetlő-botlóra „veszik a figurát”, ami más körülmények között tévedésszámba menne – és ebben az előadásban csöppet sem zavaró, hogy a darab nem ezt kíváná.

Úgy gondolom, e legutolsó félmondat nem iga-

zán dicséret. Hiszen arra utal, hogy az ember megkönnyebbülten veszi tudomásul: a mű nem szól, a színészek legtöbbje töri a nyelvet, de legalább nem történt rosszabb.

CSÁKI JUDIT

KÉPZŐMŰVÉSZET

Művész és műfaj

Ország Lili kollázsai a Kassák Múzeumban

Jelentős művésznünk kevéssé ismert oldalait fel-táró kiállítás olykor háttérben rejtőz, ritkán látható eljárást is az érdeklődés fényébe állíthat. Ország Lili Kassák múzeumbeli tárlata tanulságos és izgalmas élmény a technika felől vizsgálva is. A művész különös viszonya a kollázsához némileg háttérbe szorította életművében ezt az eljárást – amúgy sem túlságosan ismert és kedvelt művészi technikát. Ő maga sohasem állította ki e munkáit, csak találgathatjuk, hogy miért. Mint bizonyos plasztikai és kompozíciós megoldások kikísérletezésére a képzőművészet kelléktárából elővett egyszerű műfajt talán nem találta közönség elé bocsáthatónak, s hozzá esetleg nem is érezte technikailag tökéletesnek a munkáját. Persze a kor – az ötvenes, hatvanas évek – kiállítási, művészetpolitikai viszonyait sem hagyhatjuk figyelmen kívül.

A műfaj túlnyomó részben apró, intim lapjainak bemutatásához ideális két helyiségben a rendezés értelemszerűen választotta kettőfelé a rendelkezésre álló anyagot, három közgyűjteményből és a művész örökösétől származó mintegy hetven lapot. Az első szoba korai darabjai többségükben *Max Ernst* hatását tükrözik, vagy legalább is az ő nevével fémjelzett kollázs-típust képviselik. Ernst a XIX. század végének jellegzetes fametszetes könyvillusztrációit használta fel legismertebb sorozataihoz. E munkák varázsa főként abból fakadt, hogy az idegen fragmentumok illúziót keltő módon illeszkedtek egymáshoz. Mintha eredeti met-